Villkor och utmaningar i samverkansarbetet kring barn och unga i behov av särskilt stöd

Uppsala 23 november 2017

Inga-Lill Jakobsson
Marianne Lundgren

Göteborgs Universitet och Natur & Kultur

Referenstips

Jakobsson, Inga-Lill & Lundgren, Marianne. (2013). *Samverkan kring barn och unga, i behov av särskilt stöd - Viktigare än diagnos.* Stockholm: Natur & Kultur.

Hitta på nätet

- Strategi för samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa (2007) Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen

- Erfarenheter av samverkan. (2010). Skolverket

- Samverka för barns bästa, en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer. (2013). Socialstyrelsen.

Livsval i en värld av konkurrens – vilka val ges och kan tas?

- Att ha en gymnasieutbildning är mycket viktigt; det är svårt för en individ att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet utan en sådan. (SOU 2016:77)

- Att alltfler elever har slutbetyg från gymnasieskolan gör också att frånvaron av en gymnasieutbildning idag fungerar i högre grad diskvalificerande. Betydelsen ligger i slutbetygets förmåga att diskriminera mot den minoritet som inte har det. (Forsberg, 2008)

Nyckelkompetenser

- Flexibilitet
- Ständigt lärande
- Mobilitet
- Problemlösande

Nyckelkompetenser för livslångt lärande
(Europaparlamentets och rådets rekommendationer, 2006; Sjöberg, 2009)

Skolan är central

i det professionella samverkansarbetet,
då alla barn och unga är i skolan

Teman i det professionella samverkansarbetet

- Motiv
- Definitioner
- Teoretisk bas
- Samhällets styrning
- Aktuella samverkanspartners
- Framgångsfaktorer och hinder
- Olika verksamhetskulturer

Motiv för samverkan – en del i ett gemensamt samhällsansvar

- Försäkra att stöd ges ur ett helhetsperspektiv
- Samhällets specialisering gör barnets värld fragmentariserad och motiverar gränsöverskridande arbete
  - Nätverksarbete
  - Gränsöverskridande samverkansteam
  - Utveckling av stabila samverkansmodeller

Målet med samverkan är ett gemensamt och samlat verksamhetsfält där varje individs rätt och behov av skydd ska tillgodoses

Definitioner av samverkan

- Samverkan är ”när någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra” (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen, 2007, s 11).

- Samverkan är ”medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte” (Danemark m.fl. 2010, s. 399)

Samverkan enligt Danemark m.fl.

- Målinriktade handlingar
- En avgränsad målgrupp
- Ett definierat problem
- Ett klart uttalat syfte.

***Vilka* samverkar vi om?**
***Varför* samverkar vi?**
***Vad* gör vi när vi samverkar?**

Teoretisk bas för samverkan

- Risk- och skyddsfaktorer, resiliens hos barnet och i miljön, (Rutter, 1990; Helmen Borge, 2005; Sommer, 2005)
- Ett salutogent synsätt – **KASAM** (Känsla Av SAMmanhang) - Begriplighet, hanterlighet, motivation och meningsfullhet (Antonovsky, 2005)
- Ett utvecklingsekologiskt perspektiv (Bronfenbrenner, 1979)
- Barnrättsperspektivet, barns perspektiv och barnperspektivet (FN:s Konvention om barnets rättigheter)

Jakobsson & Nilsson 2011

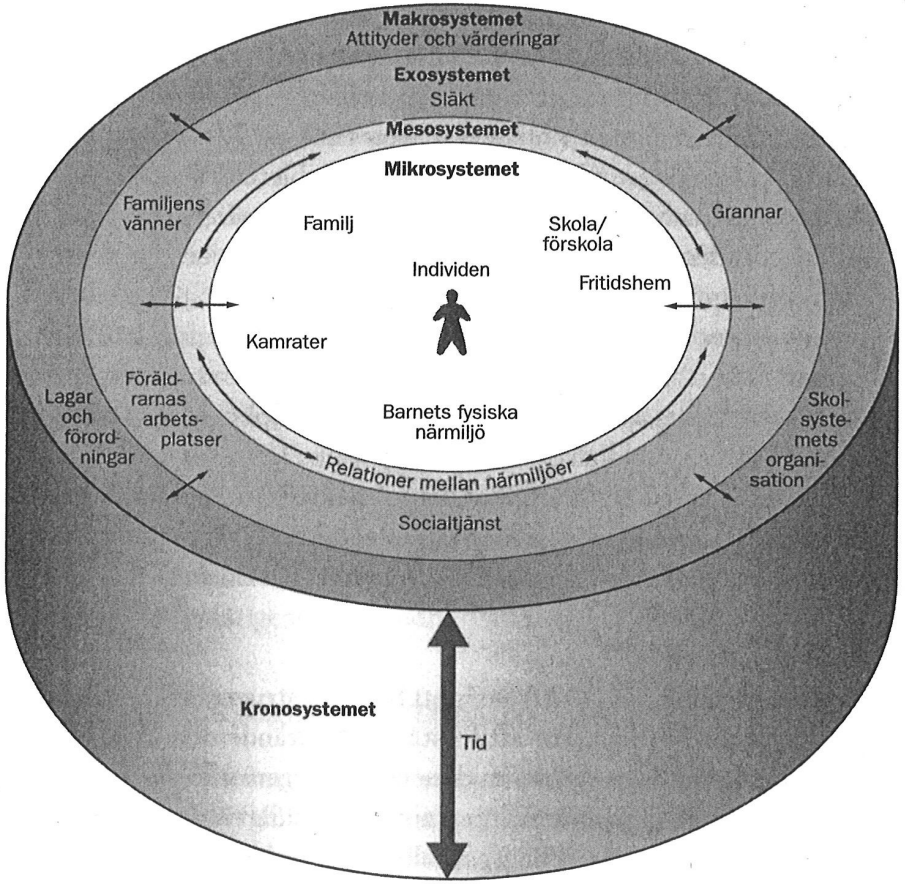

Figur 1.1: Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell. Modellen visar hur ett barns utveckling påverkas av ett nätverk av olika system i miljön runt barnet.

Samhällets styrning av samverkan

- Aktuella myndigheter har skyldighet att ”på socialnämndens initiativ” samverka kring barn och unga som far illa.
- Anmälningskyldighet till socialtjänsten gäller alla.
- Sekretess kan begränsa samverkan på individnivå mellan myndigheter.
- En nationell strategi för samverkan
  - Insatser ska göras utifrån en *helhetssyn* vilket innebär ”att barnets eller den unges hemsituation, relationer, skolsituation, fritid samt fysiska och psykiska hälsa ses i ett sammanhang, där de olika delarna ömsesidigt påverkar varandra”

    (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen, 2007, s. 12)

Olika perspektiv och positioner

Läkare, psykolog, BUP, socialsekreterare, polis m.fl.

Elevhälsa

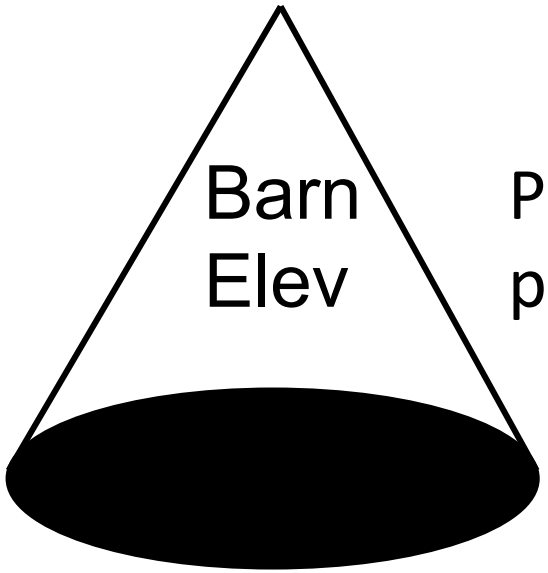

Pedagogisk personal

Föräldrar

Hemmet som en spindel i ett nät av professionella

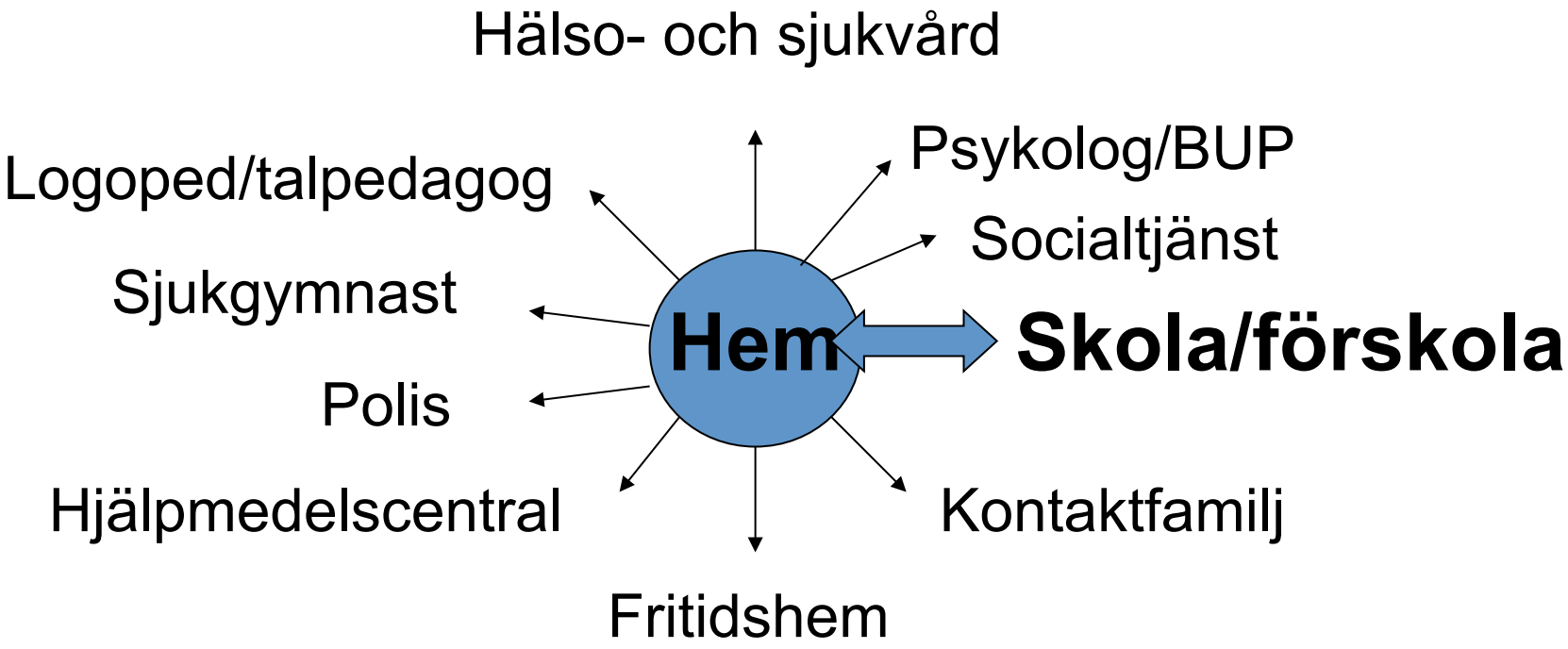

Framgångsfaktorer för samverkan

- **Styrning**
  - Tydlighet, mandat, resurser, uppföljning, utvärdering
- **Struktur**
  - Syfte, mål, riktlinjer, ansvarsfördelning, samordning
- **Samsyn**
  - Tydliga yrkesroller men gemensam problemförståelse

Samverkanskompetens

Hinder för professionell samverkan

- När styrning, struktur och samsyn inte fungerar
- Avsaknad av gemensamt mål
- Stor arbetsbelastning
- Brist på tillit mellan samverkande parter/revirgränser
- Olika yrkesspråk
- Snäv tolkning av sekretessregler
- Projektstyrd samverkan
- Brist på rutiner
- Brist på återkoppling t.ex. vid anmälan till socialtjänst
- Verksamhetskulturen

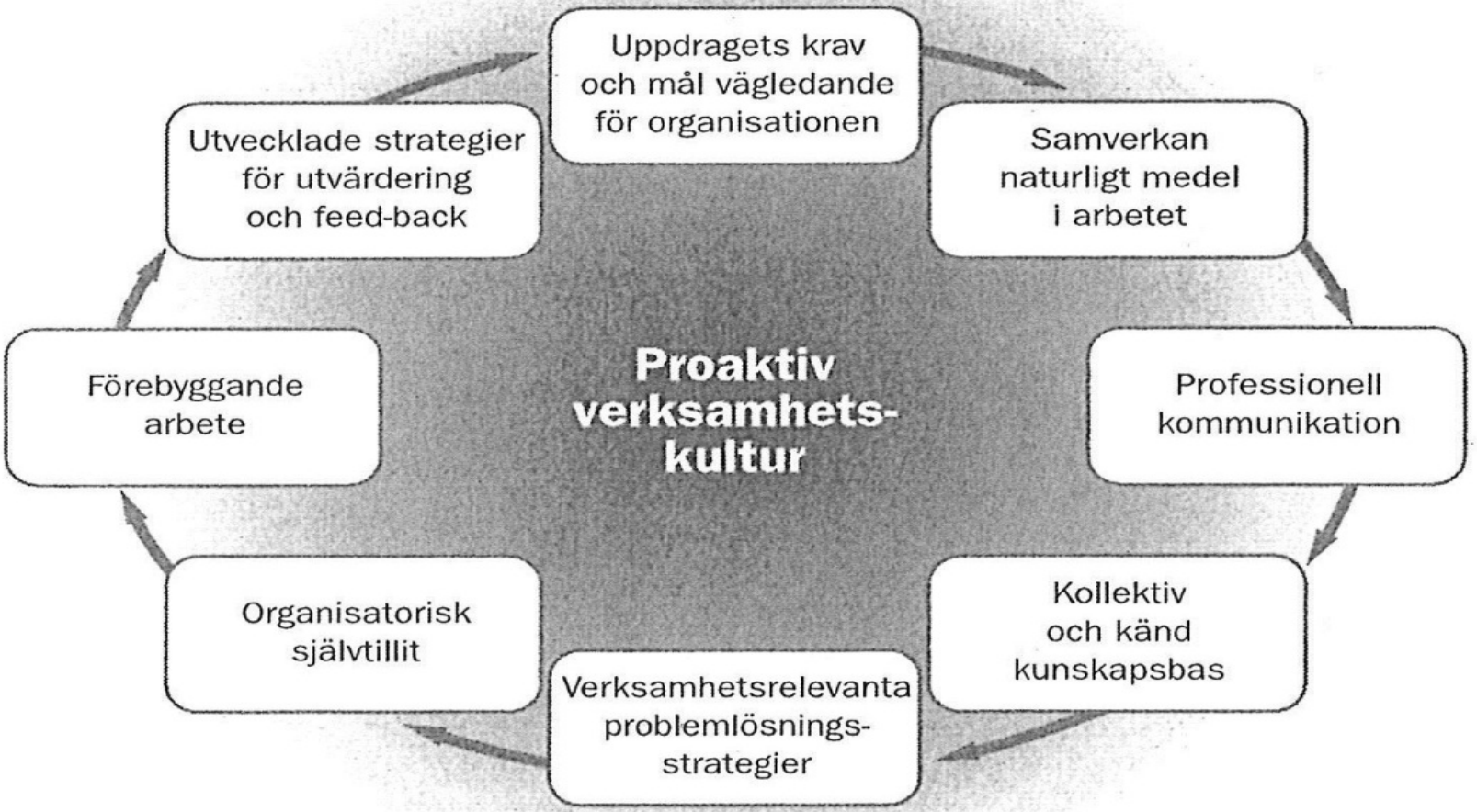
Uppdragets krav och mål vägledande för organisationen
Samverkan naturligt medel i arbetet
Professionell kommunikation
Kollektiv och känd kunskapsbas
Verksamhetsrelevanta problemlösnings-strategier
Organisatorisk självtillit
Förebyggande arbete
Utvecklade strategier för utvärdering och feed-back
Proaktiv verksamhets-kultur

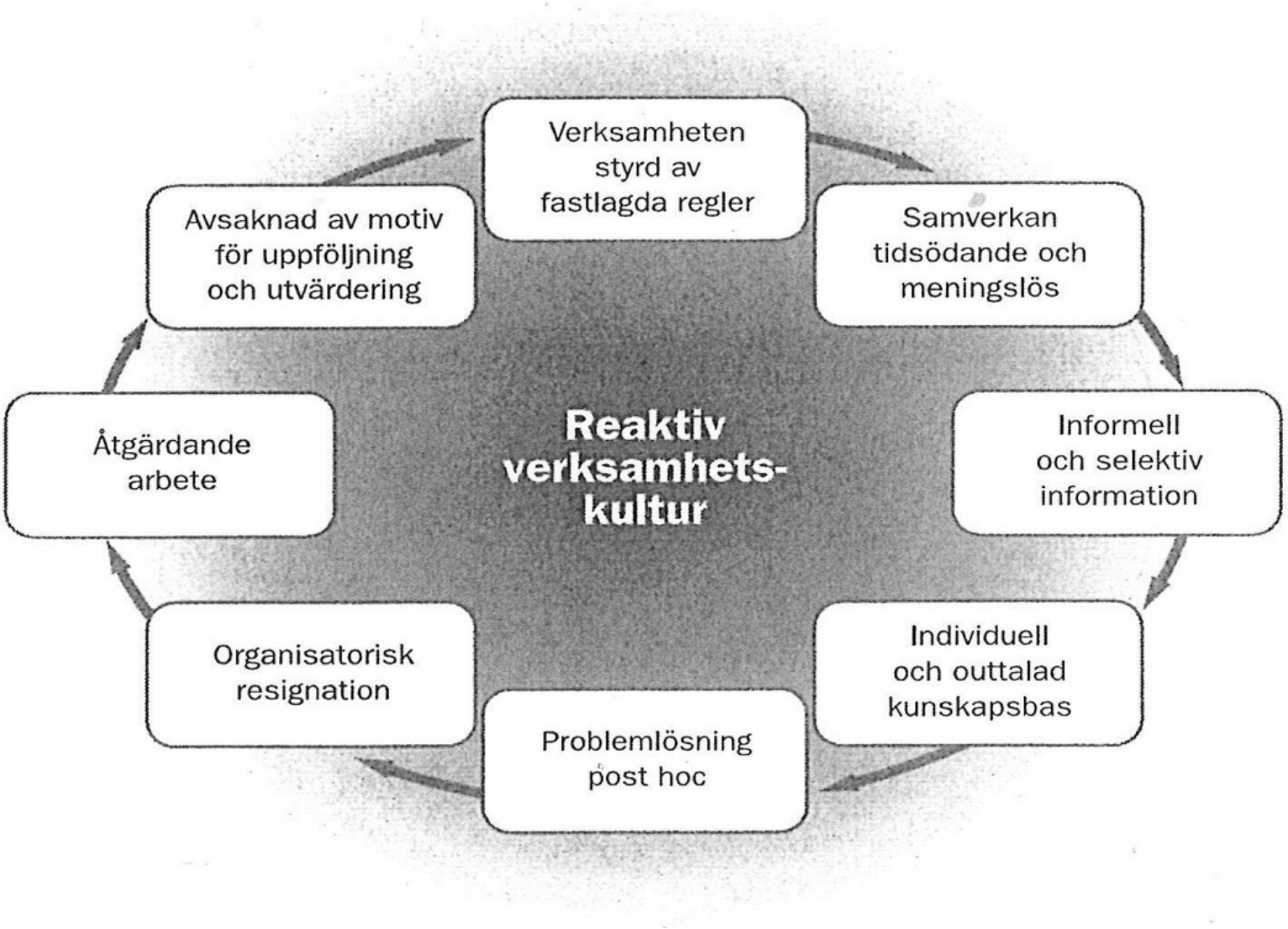
Verksamheten styrd av fastlagda regler
Samverkan tidsödande och meningslös
Informell och selektiv information
Individuell och outtalad kunskapsbas
Problemlösning post hoc
Organisatorisk resignation
Åtgärdande arbete
Avsaknad av motiv för uppföljning och utvärdering
Reaktiv verksamhets-kultur

Olika verksamhetskulturer

- **Proaktiv verksamhetskultur** – agerar i förväg
  - Gemensam syn på samhällsuppdraget
  - Professionell kommunikation
  - Positiv inställning till förebyggande arbete och samverkan
- **Reaktiv verksamhetskultur** – reagerar i efterhand
  - Individualism och regelstyrning
  - Uppkomna, dåligt förutsedda situationer kräver akutlösningar
  - Negativ inställning till förebyggande arbete och samverkan, då det tar tid från det egentliga arbetet

Problem kan uppstå när en proaktiv och en reaktiv verksamhet ska samverka

Att hantera komplexiteten

- Övergripande samhällelig kontext
- Organisatorisk inramning
- Den operativa verksamheten
- Barns och unga vuxnas livschanser

Diskussionsfrågor

- Hur ser er verksamhetskultur ut?
- Vilka framgångsfaktorer ser ni i ert samverkansarbete kring barn och unga?
- Vilka hinder ser ni i ert samverkansarbete kring barn och unga?
- Vilka är de mest angelägna frågorna att utveckla, förändra eller förbättra i anslutning till ert samverkansarbete?